

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΑΝΟΙΚΤΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

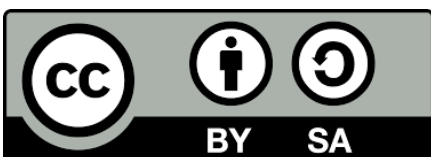

Τίτλος Μαθήματος: Οργάνωση και λειτουργία του νηπιαγωγείου

Ενότητα: Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ

Διδάσκων: Επικ. Καθηγητής Μπάκας Θωμάς

Τμήμα: Παιδαγωγικό, Νηπιαγωγών

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ

1.1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Έννοια: Ο όρος «*Προσχολική Αγωγή*» χρησιμοποιείται γενικά σήμερα όταν πρόκειται να γίνει αναφορά στην αγωγή των παιδιών της προσχολικής ηλικίας.

Ο όρος αυτός θέλει ειδικότερα να προσδιορίσει κάθε οργανωμένη αγωγή που αφορά τα παιδιά από τη γέννησή τους μέχρι την εγγραφή τους στο δημοτικό σχολείο.

Η περίοδος αυτή της προσχολικής αγωγής διαιρείται σε μικρότερες περιόδους όπως, στη βρεφική ηλικία (μέχρι 2 ετών) και στη νηπιακή ή πρώτη παιδική ηλικία (3-6 ετών) (Γαβαλάς, 1976: 74). Για την ηλικία των παιδιών 4-6 ετών υπήρχαν παλαιότερα πολλοί φορείς, δημόσιοι και ιδιωτικοί αλλά τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά την νομοθετική ρύθμιση του 2007 ως κύριος φορέας της Προσχολικής Αγωγής τείνει να είναι το Νηπιαγωγείο χωρίς να έχει επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

Η Προσχολική Αγωγή ως εκπαιδευτικός θεσμός στη χώρα μας από το 1929, είναι ενταγμένη στο εκπαιδευτικό σύστημα και αποτελεί μέρος της Γενικής Εκπαίδευσης της οποίας είναι η προέκταση προς τα κάτω.

Ως κοινωνικός θεσμός συμπληρώνει το έργο της οικογένειας και διευκολύνει τη μεταβατική κατάσταση του νηπίου από το οικογενειακό περιβάλλον στο σχολείο.

Θεωρείται ιδιαίτερα χρήσιμη σε περιπτώσεις που ο οικογενειακός θεσμός για διάφορους λόγους δεν είναι σε θέση να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στον κοινωνικοποιητικό του ρόλο.

Είναι οι περιπτώσεις εκείνες των οικογενειών στις οποίες παρατηρούνται πολλών ειδών δυσκολίες όπως, μονογονεϊκές οικογένειες, εργαζόμενοι γονείς, ανεπάρκεια οικονομικών πόρων, δυσκολία κοινωνικής ένταξης και προσαρμογής για διάφορες ομάδες του πληθυσμού, όπως μειονότητες, αλλοδαποί κ.λ.π. (Νικολακάκη Μ., κ.α, 2001: 15-17)

Όπως αναφέρθηκε και πριν η Προσχολική Αγωγή στη χώρα μας, παράλληλα με τον παιδαγωγικό ρόλο της έχει να επιτελέσει και ένα κοινωνικό ρόλο. Καλείται δηλαδή στη σύγχρονη ζωή, να συνεισφέρει, μια σημαντική κοινωνική αποστολή, που είναι η εξυπηρέτηση της εργαζόμενης οικογένειας η οποία στην πλειοψηφία της είναι πυρηνική (ανδρόγυνο- παιδιά) αλλά και για το λόγο ότι παρατηρήθηκε μεγάλη έξοδος της μητέρας στην παραγωγή και υπήρξε ανάληψη επαγγελματικής δραστηριότητας.

1.2. Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Σκοπός της Προσχολικής Αγωγής είναι η αρμονική ανάπτυξη και εξέλιξη, η διατήρηση και καλλιέργεια της σωματικής και ψυχικής υγείας και η πνευματική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού ώστε να το κάνει ικανό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ζωής (Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη Π., 1977/2ος: 31).

Η Προσχολική Αγωγή παράλληλα με τον παιδαγωγικό σκοπό της, εκπληρώνει στη σύγχρονη ζωή και κοινωνικό σκοπό και κοινωνική λειτουργία. Προσφέρει στο παιδί την απαιτούμενη ασφάλεια και φροντίζει για την ολοκληρωτική ανάπτυξή του λόγω της αύξησης του αριθμού των γυναικών οι οποίες έχουν επαγγελματική δραστηριότητα όπως αναφέρθηκε πιο πριν. Έτσι η Προσχολική Αγωγή ανταποκρίνεται στις κοινωνικές ανάγκες, οι οποίες αυξάνονται καθημερινά καθώς εξελίσσεται και η κοινωνία.

Γενικότερα θεωρείται ότι σκοπός της Προσχολικής Αγωγής είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, νοητική, συναισθηματική, κοινωνική και ψυχοσωματική.

Ο θεσμός της Προσχολικής Αγωγής προσπαθεί να πετύχει την ομαλή προσαρμογή του παιδιού στο ευρύτερο σχολικό περιβάλλον και την ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο με άνεση και ασφάλεια.

Επιπλέον, επιδιώκει να εξασφαλίσει και να προωθήσει την υγιή και ολόπλευρη ανάπτυξή του στον ανώτατο δυνατό βαθμό, ανάλογα με το επίπεδο της ωρίμανσης του. Σκοπεύει επίσης στην αφομοίωση γενικών ανθρώπινων γνώσεων και ικανοτήτων και στην ανάπτυξη ορισμένων ψυχικών ιδιοτήτων, απαραίτητων για τη ζωή στην κοινωνία.

Τέτοιες είναι η κατάκτηση του λόγου, η ανάπτυξη της ικανότητας του προσανατολισμού στο χώρο και το χρόνο, των ανθρώπινων μορφών αντίληψης, νόησης και φαντασίας, η πρωταρχική επαφή με έργα τέχνης, η διαμόρφωση αμοιβαίων σχέσεων με τους άλλους ανθρώπους.

Σκοπός της Προσχολικής Αγωγής στη σημερινή εποχή δεν είναι να διδάξει, ούτε να μεταδώσει γνώσεις, ούτε να προστατεύσει και να περιθάλψει παραμελημένα παιδιά όπως συνέβαινε σε παλαιότερες εποχές, που επεδίωκε να αναπληρώσει τις σωματικές στερήσεις των παιδιών εκείνων που ζούσαν κάτω από σκληρές και δύσκολες οικογενειακές συνθήκες.

Σήμερα, που οι συνθήκες αυτές βελτιώθηκαν, ο σκοπός της εστιάζεται στη συμπλήρωση και επέκταση της οικογενειακής αγωγής και της προσαρμογής των νηπίων στο φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον

Ειδικότερα αποβλέπει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, νοητική, συναισθη-

ματική, κοινωνική και ψυχοσωματική και να το βοηθήσει να αναπτυχθεί σε αυτόνομη και υπεύθυνη προσωπικότητα ικανή να ζήσει δημιουργικά μέσα σε μια κοινωνία που διαρκώς εξελίσσεται (Παλυβός, 1980: 12).

Η Προσχολική Αγωγή στην Ελλάδα παρέχεται στο νηπιαγωγείο το οποίο ιδρύθηκε για να παρέχει στα παιδιά, πριν από τη φοίτησή τους στο δημοτικό σχολείο, μια αρχή αγωγής σωματικής, πνευματικής και ηθικής.

Το νηπιαγωγείο προσφέρει ένα πρόγραμμα που είναι καλά σχεδιασμένο και εύκαμπτο, ελαστικό, χωρίς να δεσμεύει το παιδί και δημιουργεί ένα περιβάλλον στο οποίο μαζί με τα άλλα παιδιά της ηλικίας του θα αισθάνεται άνεση και ασφάλεια.

Προκειμένου να υλοποιηθούν όλοι αυτοί οι στόχοι της Προσχολικής Αγωγής μέσα από το νηπιαγωγείο και ειδικότερα να εξασφαλισθεί η ομαλή σωματική, νοητική, συναισθηματική, κοινωνική και ηθική ανάπτυξη των παιδιών, κατά την κρίσιμη αυτή περίοδο της προσχολικής ηλικίας, επιβάλλεται να οργανωθεί κατάλληλο παιδαγωγικό περιβάλλον, για μια άρτια προσχολική αγωγή.

Η αγωγή της προσχολικής ηλικίας αφορά τη δυνατότητα ανάπτυξης των ικανοτήτων και της προσωπικότητας του παιδιού και όχι την ετοιμότητά του για το δημοτικό σχολείο.

Αυτή η δυνατότητα ανάπτυξης εξασφαλίζεται με στο Νηπιαγωγείο, όταν αυτό ικανοποιεί τις βασικές ανάγκες του παιδιού, σωματικές, πνευματικές και κοινωνικές και παρέχει σ' αυτό ισόρροπη ατομική και κοινωνική αγωγή σύμφωνα με το οικογενειακό σύστημα.

1.3. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Η πρώτη αναφορά η οποία γίνεται σε νομοθετικό κείμενο της ελληνικής εκπαίδευσης για το σκοπό των νηπιαγωγείων είναι στο πρώτο «*Διάταγμα για τη σύσταση των νηπιαγωγείων*» της 30ης Απριλίου του 1896, στο άρθρο 2, το οποίο εκδόθηκε σύμφωνα με την εξουσιοδότηση του νόμου ΒΤΜΘ' του 1895.

Σ' αυτό το νομοθετικό κείμενο ο σκοπός του Νηπιαγωγείου ορίζεται ως εξής:

«Άρθρο 2. Εν τοις νηπιαγωγείοις επιδιώκεται η σωματική και η πνευματική του παιδός επίρρωση δια παιδιών, ασκήσεων και ευμεθόδου διδασκαλίας των στοιχείων των εφεξής εν δημοτικοίς σχολείοις διδαχθησομένων μαθημάτων, σωζόμενης αμεταπτώτου της χαράς και της γαλήνης εν ταις ψυχαίς των παιδων» (Δημαράς, 1984: 7)

Η διατύπωση του παραπάνω σκοπού δεν έμεινε αναλλοίωτη στην πάροδο του χρόνου, ειδικά δε μετά την προσάρτηση και των υπόλοιπων περιοχών στο νεοελληνικό κράτος, το 1912-13, συμπληρώθηκε με ένα ακόμη σκοπό τη γλωσσική και εθνική αγωγή, που αφορούσε τα παιδιά τα οποία κατοικούσαν σε παραμεθόριες περιοχές (Κιτσαράς, 1988: 51).

Ο κεντρικός πυρήνας του σκοπού της προσχολικής αγωγής διατηρήθηκε για αρκετά χρόνια μέχρι το 1929. Τότε έγινε η πρώτη ουσιαστική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, από τη συγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος το 1834. Με το νόμο 4397/1929 «*Περί στοιχειώδους εκπαίδευσης*» ο σκοπός των νηπιαγωγείων διαμορφώνεται με μια στροφή προς την προετοιμασία του παιδιού για τη ζωή και εξειδικεύεται ως εξής:

«Σκοπός των νηπιαγωγείων είναι η δι' απλών και τερπνών παιδιών, ασχολιών και ασκήσεων υποβοήθησης της σωματικής και πνευματικής εξέλιξως των νηπίων και η διά του τρόπου τού του προπαρασκευή αυτών διά το Δημοτικόν Σχολείον». (Ν. 4397/1929) Στον ίδιο νόμο αναφέρεται επίσης ότι: *«Τα των παιδιών, ασχολιών και ασκήσεων των νηπίων εν τοις νηπιαγωγείοις, κανονισθήσονται δια Προεδρικού Διατάγματος, προτάσσει του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου»* (Ν. 4397/1929). Το 1961 συντάσσεται από το Ανώτατο Συμβούλιο Εκπαιδευτικού Προσωπικού Γενικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.Ε.Π.) αναλυτικό πρόγραμμα στο οποίο διατυπώνεται ο σκοπός του νηπιαγωγείου ως εξής:

«Ειδικότερον το νηπιαγωγείον θα επιδιώξη την καλλιέργειαν του νου και της καρδιάς του νηπίου, την εκλέπτυνσιν του συναισθήματος, την άσκησιν των αισθήσεων, την ανάπτυξιν της παρατηρητικότητας, την απόκτησιν καλών συνηθειών, την δημιουργίαν εμπιστοσύνης του νηπίου εις εαυτό και τους περί αυτό, την ικανότητα προς το ελευθέρως εκφράζεσθαι και την αρμονικήν συνεργασίαν και συμβίωσιν μετά των άλλων μελών της ομάδος του. Διά του καταλλήλου περιβάλλοντος του νηπιαγωγείου θα καλλιεργηθή επίσης και η θρησκευτικότης του νηπίου και θα αναπτυχθή αρμονικώς ο χαρακτήρ του» (Χαρίτος, 1998; 231). Το 1962 ο σκοπός του νηπιαγωγείου τροποποιήθηκε με το Β.Δ. 494/1962 «*Περί του αναλυτικού προγράμματος των νηπιαγωγείων του Κράτους*» ο οποίος καθορίζει ότι, τα παιχνίδια, οι ασκήσεις και οι παιδαγωγικές ασχολίες των νηπίων αποβλέπουν: *«Εις την θρησκευτικήν, ηθικήν και κοινωνικήν διαπαιδαγώγησιν των νηπίων, την μετ' ευχέρειας και ανέσεως χρήσιν της ελληνικής γλώσσης, την μύησιν εις την αριθμητικήν σκέψιν, την άσκησιν των αισθητηρίων, την αρμονικήν και ομαλήν ανάπτυξιν του σώματος, την καλλιέργειαν των δεξιοτήτων της χειρός και της αισθήσεως του καλού»* (Δαράκη, 1981: 278-289). Το 1976 ο Ν. 309/1976 «*Περί Οργάνωσεως της Γενικής Εκπαίδευσεως*» στο άρθρο 4, παραγρ. 1, καθορίζει πώς:

«Σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να συμπληρώσει και να ενισχύσει την οικογενειακή ανατροφήν διά της διδασκαλίας τρόπων εκφράσεως και συμπεριφοράς και διά της καλλιέργειας έξεων, διά των οποίων τα νήπια θα αναπτυχθούν σωματικώς και διανοητικώς και θα προσαρμοσθούν εις το φυσικόν και το κοινωνικόν περιβάλλον των» (Βαλσαμόπουλος, 1977: 34) Στο νόμο που ισχύει σήμερα το Ν. 1566/1985 που έχει τον τίτλο «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις»,

Ο σκοπός του νηπιαγωγείου ορίζεται ως εξής:

«1. Σκοπός του νηπιαγωγείου είναι να βοηθήσει τα νήπια να αναπτυχθούν σωματικά, συναισθηματικά, νοητικά και κοινωνικά μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο ευρύτερος σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ειδικότερα το νηπιαγωγείο βοηθεί τα νήπια: α) να καλλιεργούν τις αισθήσεις τους και να οργανώνουν τις πράξεις τους, κινητικές και νοητικές. β) να εμπλουτίζουν και να οργανώνουν τις εμπειρίες τους από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον και να αποκτούν την ικανότητα να διακρίνουν τις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που υπάρχουν μέσα σε αυτό. γ) να αναπτύσσουν την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης με σύμβολα γενικά και ιδιαίτερα στους τομείς της γλώσσας, των μαθηματικών και της αισθητικής, δ) να προχωρούν στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, που θα τα βοηθούν στη βαθμιαία και αρμονική ένταξή τους στην κοινωνική ζωή και ε) να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ελεύθερα και αβίαστα και, μέσα στο πλαίσιο του οργανωμένου περιβάλλοντος, να εθίζονται στην αμφίδρομη σχέση ατόμου και ομάδας» (Κώτσης, 1996: 35)

Από την επισκόπηση των σκοπών της Προσχολικής Αγωγής διαπιστώνεται ότι στα τελευταία νομοθετικά κείμενα γίνεται λόγος για παροχή βοήθειας στα νήπια και όχι για σχολική μάθηση, όπως συνέβαινε, ίσως παλαιότερα, όπου τα νήπια έπρεπε να μάθουν γραφή, ανάγνωση και αριθμητική.

Ο σκοπός του νηπιαγωγείου που τίθεται τώρα είναι να αναπτυχθούν τα νήπια μέσα σε ένα περιβάλλον αντιαυταρχικό και δημιουργικό, όπου το παιδί κινείται ελεύθερα και αβίαστα και αναπτύσσει την προσωπικότητά του χωρίς τον κίνδυνο της πρόωρης μάθησης και της εισαγωγής στη διδακτική ύλη των μαθημάτων του Δημοτικού σχολείου.

Τα νηπιαγωγεία είναι παιδαγωγικά ιδρύματα και όχι σχολεία με τη στενή σημασία της λέξης, είναι συνέχεια του οικογενειακού περιβάλλοντος, όπου τα νήπια ζουν σε δική τους κοινωνία και βοηθούνται από τη νηπιαγωγό να εξελίξουν τις ψυχοσωματικές δυνατότητές τους.

Η έννοια της «προσχολικής αγωγής», που φαίνεται να επικρατεί στην Ελλάδα, αμ-

φισβητεί το θεσμό του νηπιαγωγείου ως σχολείου, αφού δηλώνει την αγωγή πριν από το σχολείο.

1.4. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ

Η σημασία και η αποστολή του νηπιαγωγείου είναι μεγάλη από ψυχολογική και παιδαγωγική άποψη. Σε διάφορες έρευνες τονίζεται ότι παίζει σπουδαίο ρόλο στην ανάπτυξη της ικανότητας του παιδιού για μάθηση και για προσαρμογή η πρόωμη έκθεσή του σε πνευματικά ερεθίσματα και σε κοινωνικές εμπειρίες. Γι' αυτό κανείς από τους ειδικούς παιδαγωγούς και ψυχολόγους, παλαιότερους και νεότερους δεν την αμφισβητεί (Παλυβός, 1980: 13).

Το νηπιαγωγείο σαν ίδρυμα Προσχολικής Αγωγής, θεωρείται ότι έχει σπουδαία σημασία για πολλούς λόγους.

Στη σύγχρονη κοινωνική ζωή η οικογένεια αδυνατεί να δώσει στο παιδί τις αναγκαίες για την ανάπτυξή του εμπειρίες ενώ αντίθετα κατάλληλα οργανωμένο το νηπιαγωγείο προσφέρει στο παιδί το χώρο και τα μέσα για παιχνίδι και ψυχαγωγία. Μέσα στο νηπιαγωγείο το παιδί ικανοποιεί την ψυχολογική και βιολογική ανάγκη του για επαφή με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον που θα βοηθήσει στην καλλιέργεια του κοινωνικού συναισθήματός του. Έτσι του δίνεται η δυνατότητα να ενταχθεί στο κοινωνικό περιβάλλον και η ευκαιρία για ομαδική συμβίωση.

Στο νηπιαγωγείο δημιουργείται το συναίσθημα της ασφάλειας για το παιδί αφού αυτό βρίσκεται σε περιβάλλον όπου μπορεί να προστατευτεί από τυχόν δυσμενείς παράγοντες που υπάρχει πιθανότητα να ασκήσουν αρνητική επίδραση πάνω του. Τέτοιοι παράγοντες είναι το χαμηλό μορφωτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο της οικογένειας, η χαλάρωση των οικογενειακών δεσμών, ο συμβατικός τρόπος ζωής της σημερινής οικογένειας, η απουσία και των δύο γονέων από το σπίτι κατά τις ώρες της δουλειάς κ.α. (Νικολακάκη Μ., κ.α, 2001: 21-23).

Το νηπιαγωγείο με το παιδαγωγικό προσωπικό του, το πρόγραμμα και τις δραστηριότητες που εφαρμόζει δίνει τη δυνατότητα στο παιδί να εκδηλώνεται άνετα ο ψυχικός κόσμος του και να εξασφαλίζεται η ψυχική του ηρεμία. Οι δραστηριότητες που προσφέρονται συμβαδίζουν με την ηλικία τους και ταυτόχρονα αναπτύσσεται η φαντασία και η δημιουργικότητά τους (Γαβαλάς, 1976: 88-89).

**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

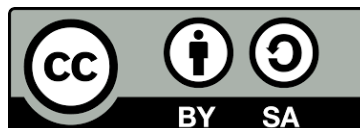
Σημειώματα

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Διδάσκων: Επικ. Καθηγητής Μπάκας Θωμάς.
«Οργάνωση και λειτουργία του νηπιαγωγείου. Η ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΩΣ ΘΕΣΜΟΣ».
Έκδοση: 1.0. Ιωάννινα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://ecourse.uoi.gr/course/view.php?id=1152>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

- Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού - Παρόμοια Διανομή, Διεθνής Έκδοση 4.0 [1] ή μεταγενέστερη.

[1] <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.